

İSTİKLÂL

Baş muharriri: M. E. Resul-zade

„L'indépendance“

Organe
de défense nationale
d'Azerbaïdjan

Milletlere istiklâl!

G. P. U.-ya dikkat!

G. P. U. — bolşeviklerin bu en kanlı idaresi sade orada, kızıl celâtların şartısı ve kayıtsız bir surette vatandaşlara musallât oldukları, „Sovyetler İttihadi“ nda değil, burada, müsaferverliklerine iltilca ettığımız bu memleketlerde de çalışıyor.

Kızıl emperyalızın kanlı istilâsı altında kalan vatanlarımızda millî his ve mukavemet kuvvetlerini kan ve ateş içerisinde boğmak kastından bir ân gafil olmayan bu müessesse, millî istiklâl fikrinin Sovyetler hududu haricindeki davacılarını vurnak niyetinden de fâric değildir.

Bundan bir sene evvel, gene bir münasibetle „Fitnedin korunalm“ unvanı altında yazdığımız bir makalede bolşeviklerin, muhaceretkileri anti-bolşevik kuvvetleri ve bilhassa millî istiklâl davası üzerinde bulunan teşekküllerini içerdin patlatmak ve aralarında nifak salmak için ne suretle çalıştıklarını göstermiş ve vatandaşlarımız, kendilerini düşmanın çok kerre nereden geldiği sezilmez fitnelerine kapırmamağı tavsiye etmiş-tik.

Son zamanlarda, Paris'te Kafkasyalı muhacirleri yakından alakadar eden iki hâdisenin zuhuru bizi tekrar bu mevzuu yenilemeye mecbur ediyor.

Bu hâdiselerden biri Gürcü komşularımız, diğeri de Ermeni inkilâpçıları arasında G. P. U. ajanlarının ne suretle çalıştıklarını gösterir.

Paris'te çıkan bâzi rus gazetelerine akseden malûmat göre, G. P. U.-nun Gürcü siyasi teşekküllerle Ermeni inkilâpçıları arasında çalışmak için mahsus ajanlar gönderdiği tahakkuk etmiştir. Bu ajanların göze aldıkları hedef, muhaceret arasında nüfuz ve salâhiyet sahibi şahsiyetleri her türlü yollarla mânen düşürmek, etraflarındaki adamları siyasete lekelemek, muhtelif grup ve zümreler arasında nifak salmaktan ibarettir.

Gürcü cephesinde sade ortağı karıştırmak, muhtelif şahısları birbirinden şüphelendirerek havayı oldukça zehirledirmeye muvaffak olan bu ajanların Ermeni cephesindeki kazaçları daha büyükümü: koca Daşnaktsyun fırkası arasında prensip kavğası çıkmış; bu kavğa hepten merkeziyeği ikiye bölecek kadar ilerilemiş; merkezden ayrılanlar bir teşekkül haline gelmiş; kendilerine mahsus gazete tesis etmişler; bu gazete 6-7 aydan beridir nesriyate başlamış ve nihayet, şifir bir tesadüf eseri olarak bu hâdisenin G. P. U. ajanlarının işi olduğu meydana çıkmış; duyulmuş, ki yeni çıkan bu gazetenin tahsisatı „meçul bir menbada“ geliyormuş!

G. P. U.-nun, millî istiklâl davasının haricteki mümessilleri bulunan siyasi muhaceret arasında âl elândan çalıştığı elbette yeni bir şey değildir. Bunu hepimiz biliyoruz. Mahut Agabekof'un vaktile neşrettiği hatıratıta dahi bu husustaki faaliyetin bir takım vak'aları zikredilmiştir. Düşüman bu sahada kullandığı metotlar muhtelifdir. Bunlar, yerine göre, muhtelifine göre ve mevzuuna göre, muhaceret suyunu bulandırmak, nüfuz sahibi siyasilere menânen lekeletmekten başlayarak, maddeten meydanından kaldırtmağa kadar türlü şekiller ararak değişir.

Yaşadığımız muhaceret hayatının çekilmez şartları içerisinde, çok kerre objektif vaziyeti ihmal ederek, sub-

Azerbaycan'da vaz'iyet

İğdir'den bize yazıyorlar:

Azerbaycan'dan çok fena havadis alınmaktadır. Her şeyden evvel açık umumî bir şekil almıştır. Bu vaz'iyet günden gene fenaleşiyor. Buğday, un, arpa, karkıdâli (mısır) kat'iyen bulunmuyor. Çay, seker, yağ, et, sabun hiç kime kismet olmuyor. İnsanlar yarım çıplak bir halde. Kumuş ve parça yoktur.

Hastalıklar geniş bir saha almıştır. Davaderman, ilaç bulmak çok zordur.

İnsanlar, soğuk, hasta, bitkin, kuru bir kâdit halindedirler.

Her tarafı açlar ve yurtsuz-kimsesiz çocuklar bürümüşür.

Geçen senelerin kolektivize ve köylüleri bir sinir olarak imha siyaseti neticesinde kimsesiz kalan çocukların miktarı son pasapor tabikatı üzerine bir kat daha artmıştır.

Bakınız, himâyesiz, baba ve anaları kimsen öldürülmüş, kimsen Sibirya ya sürülmüş olan bu yavrular her tarafı bürümüş, en

feza yerlerde mahvulop gitmektedir.

Umumi memnuniyetsizlik gün geçtikçe artmakta ve ahâlinin bütün tabakalarını istila etmektedir.

„Son komünist fırkası temizliği, mukavemetin komünistler arasında da kuvvetli kök salmış olduğuna meydana koymuştur. M.T.S.-lerde siyasi subelerin teşkili, köyleri ve köylüleri bilavastta bu şubeler elile idare işi geniş köylü halkı kolhozcu köylü tabakasına Türk komünistlerini de muhalefete sevkettirir.

Her yerde işlerin Türk olmayanlar eline verilmiş olması bu muhalefeti bilhassa derinleştirir. Moskva kolhozları, M.T.S. (Makine-Traktor istasyonları) yanındaki siyasi subelerin murakabasına tâbi tutuluktan sonra köy ve kaza sovyetlerinin de ilğası yoluna tutmuşlardır. Bu son teşebbüslerin komünist muhalefinde bile ciddi bir muhalefetin mucip olacağını herkes söylemektedir.

Moskva kolhozcu ve yoksul köylüye bile iramıyor.

Aziller ve tekifler

Azerbaycan kazalerindeki vazilerini terk ederek kaçan ve kazalere vazilerine başına gitmekten imtina eden Habib Rızaev, Bayramov, Yusuf Abasov, Mironov komünist fırkası merkezi kontrol heyeti tarafından töhmet altına alınarak fırkadan ihraç edilcekları kendilerine haber verilmiştir.

1926dan beri komünist fırkası sıralarında olan Ali Oğlu Paşa, tayin olduğunda kazaya gitmekten imtina eylediği için Azerbaycan komünist fırkası kontrol heyeti tarafından fırkadan çıkarılmıştır.

Berde M.T.S. teknik ve şoförlerinden Resenkov 3 yıl, Salih Oğlu 3 yıl, Fedin 2 yıl, Ahmedov 3 yıl, Kuliyev bir yıl, Magarıyan bir yıl hapse mahkûm edilmişlerdir.

Bunlardan sonuncu muntazam surette traktorlara mahsus benzin ve makine yağını çalıp satılmıyor, ötekiler ise traktorları iyi tamir etmediklerinden Berde M.T.S.-sinde mevcut traktorun 50% nisbetti tamirden sonra sıradan çarıklarla iptal edilmiştir. („Bakinski Raboçi“ 27 ve 28 Nisan, 4 ve 16 Mayıs)

Azerbaycan'da petrol istihsalı berbat

Viyana'de intişar ederek petrol işlerinde Avrupa'nın en maruf organlarından sayılan „Petroleum“ mecmuası 21 Haziran tarihli nüshasında, Sovyet petrol sanayinin tahsis ettiği bir makalede Kafkasya petrol mntakalarını vaziyetine temasa diyor, ki: „Petrol sanayinin son vaziyeti hakkında Sovyet menbalarından gelen gayri mutamim malûmatlara bakılarsa, istihsal sahâsındaki faaliyet, aşağı-yukarı geçenlerdeki gibi aynı vaziyette olarak, tebeddülâtizdir, denilebilir.

Gerçi „Azneft“ namile maruf „Azerbaycan petrol trestı“ istihsalını küçük bir miktar — ayda ancak 5% nisbet kadar — yükseltmişirse de, lakin şuna mukabil „Şimali Kafkasya petrol trestı“ — „Grozneft“ — in istihsal kudreti hâlâ sükutuna devam etmektedir.

„Azneft“ istihsalının yükselmesi ise, işbu sendikamızın hususi bir faaliyetine hesabına olmaktadır, bilakis Mayıs ayında Löbkötan mntakasında mevcut 45 numaralı kuyuda jektif âmilin tesirile hareket eden vatandaş, çok kerre zahirde hak görünen sözler arkasında bâstl kastör saklandığını farkında olmuyor; kendi arzulari haricinde, birde barksın, ki G. P. U.-nun, kim bilir, kaçınıcı elden atığı bir duzağâ düşünmüş bulunuyor.

Yaşadığımız devrin, geçirdiğimiz muhacerikil hayatının müşkülâtı, sade maddî mahrumiyetlerle dolu engellerden ibaret değildir. En büyük müşkülât, bütün dünyanın da tutulduğu mânevî buhran ve bilhassa siyasi ideler sahasındaki anarşistidir.

Cihan hiç bir zaman, belki bu gün olduğu kadar, bir ide buhranı içinde bulunmamıştır. Müştakik memleketlerinde, kendi evlerinde yaşayan fırka ve zümreleri bile esasından şarsarak, saç-baş bırakan bu buhranın bizim gibi vatandaşlar üzerinde yapacağı tesir bellidir.

Düşman, kendine mahsus sinsi bir hareketle saflarımız arasına girerek, şüphe yoktur, ki en büyük tâbiyesini bilhassa bu fikir anarşisi üzerine kuruyor. Buna dikkat edelim; „her gelen hoş âvâzin Kur'an“ olduğunu

tesadüfen başlayan şiddetli petrol indifançları ileri gitmiştir. Mezkur indifa neticesinde „Azneft“ günde 14000—15000 ton petrol elde edebilmiştir.

Bu rakam, bütün Şimali Kafkasya petrol mntakalarını birlikte olarak verdikleri gündelik istihsal miktarından fazladır.

„Grozneft“ in istihsalı ise günden güne inmektedir.

Mesela, Mayıs istihsalı bütünlükte alınarak Nisan istihsalının 95,6%-ne müvafidir.

Bu mntakada devam eden sükutun başlıca sebebi boru işlerinin noksanlığı teşkil etmektedir.

1932nin yılın ilk 5 ayı zarfında „Azneft“ ve „Grozneft“ birlikte boru işleri sahasında umumi plann ancak 28,9% nisbetini ikmal edebilmiştir.

Sovyet menbalarından verilen haberlere göre, 31 Mayısta „Azneft“ in gündelik petrol istihsalı 51 666 ton olduğu halde, bu rakam Haziranın 10-na kadar 41 863 tona immiştir.

düşünecek kadar sâdedil' olmayalım!

Cürüceler, Ermeniler ve diğer millî muhacirler arasındağı bozguncu faaliyetin birer nümunesine şahit olduğumuz düşümanın bizim aramızda çalışmadığını düşünürsek elbette, ki yanılırız.

Böyle bir yanlışlığa meydan vermemek için, daima dikkatli davranalım ve her zaman düşman entrikasına G. P. U. fitnessine hedef olduğumuzu gözden irak tutmayalım. Düşümanın bizi daima demoralize ve dezorganize etmek üzere olduğunu bir ân için olsun unutmayalım.

Evet, G. P. U. işliyor; buna dikkat edelim: onun işini kısır bırakmıcağımız bize borçtur.

Bu borcumuzu muvaffakiyetle icra etmek için; şüpheli sözler, şüpheli işler ve şüpheli adamlardan saklanmak, istiklâl idealinin ötedenberi tanınmış kadrosu etrafında birleşerek bu cidalın snanmış taktikinden kat'iyen ayrılmamak lâzım!

İman ve disiplin! — İşte G. P. U. işini kısır bırakacak bir şiar! . . .

M. E. Resul-zade

Şarkî Türküstan'da

(„Yeni Japon Mohbiri“ nin mühim bir makalesi)

Şarkî Türküstan'da devam eden hâdiseler bütün Türk âlemi alâkadar eden tarihi nusanelerdir.

Babalarmızın ilk beşiği ve hepimizin çıkmış olduğumuz bu Türk yurdu hakkında Japonca'da intişar eden „Yeni Japon Mohbiri“ retikimizin son Mayıs (Nr. 6) nüshasında görüldüğü gibi kıymetli baş makaleyi, bizi ve okuyucularımızı tenvir ettiği için, aynıle aşağıya alıyoruz:

„Mecmuanızın 3 ve 4nci sayılarında Türküstan Çini'deki vaziyet hakkında kısaca haberler yazılıp geçmiştir. Son günlerde telgraf, Türküstan Çini'de istiklâlân edip Urumçü'da müstakil bir müslüman hükümeti meydana geldiğini ve Nankin hükümetinin bunu tanımağa karar verdinini haber vermektedir.

Malûmdur, ki Türküstan Çini, üç Çin'de, Çin'in en uzak ve en büyük vilayeti olup takriben bir milyon altıyüz bin (1 600 000) murabba kilometrolüğünde (Fransız ve Almanya'nın iki misli) çok labii servete malik bir eyalettir.

Çin ahâlisini teşkil eden beş milletten (Çini, Mancur, Mongol, Tibetli ve Türk) bu vilayette, onun yaratılışından beri, 2—4 bin yıldan beri tarihte malûm olan ve Kargız, Sart, İarancı ve Döngjen isimlerini taşıyan ve İslâm dininde olan Türkler oturmaktadır.

Nesil itibarile bu Türkler Rusya Türküstan'ile Sibirya'da yaşayan Türklerle birdirler. Diğer taraftan Çin'in Kansu vilayetine simali Çin'de yaşayan Çin müslümanları nesil ve din cihetten kardeşlikleri vardır.

Türküstan Çini'de 2 500 000'e yakın müslümanlar yaşıyor ve Türküstan Çini mes'alesi 4 000 000 Kansu müslümanları ile beraber 12 000 000 Manculo ve şimali Çin müslümanları alâkadarlardır. Sonra Türküstan Çini'nin şimalinde ve garbinda ta Volga (Edil) ve Kaspıye (Hazer denizi) kadar uzanıp giden 25 000 000 Rusya müslüman Türkleri, Türküstan Çini'nin yazmış (mukadderat) ve istikbâlî hakkında hiç olmasa günlerinden bitaraf kalmaları mümkün değildir.

Te Çin'deki Mancur, Mongol ve Tibet millletleri istiklâl bayrağı götürüp öz yazmışlarını (mukadderatlarını) öz ellerine aldıkları bir zamanda, umumî Çin müslümanlarının ve Çinlilerin hiç bir teşehile alakası olmayan Türküstan Çini Türklerini atılan topları esitmeyup yatıp kalmaları hiç mümkün değildir.

Demek, mes'ale tabii yolunu almış. 1928'den beri Kansu vilayetine meşhur hristiyan ve kızı general Feng-Yuy-Siyuan askerlerinin yaptıkları vahşet, cebir ve zulümlerine karşı devam edip gelen Kansu müslümanlarının kıyam ve soğuşları neticesinde müslüman askerlerinin merkezi Kansu'nun şimali-garbi taraflarına geçti ve oradan Türküstan Çini'ye tesir etti. Kansu vilayetine çok büyük nüfuz malik (Ma) Familiasındaki beş müslüman generalı birisi Ma-Su-Yin ve onun yanında 1929-dan beri oturmakta olan sabik Türk zabiti Kemal Kaya efendi Türküstan Çini'deki istiklâl hareketine başlamakla ve icrada yolbaşılıklı (rehberlik) etmişlerdir. Tibet'te İngilizler ile münasebatlar olan istiklâl hareketinin de belki bu mes'ale ile alakası vardır.

Şimdide Mogolistan ve S.S.S.R.-den geçip Mancuko'da kıyanlar yapan ve S.S.S.R.-e kaçıp kalan Çin generalı Sun-Bin-Ven'in öv askerli ile Türküstan Çini'ye girdiğini gazeteler haber verdiler. Türküstan Çini'de Sovyet Rusya'nın ticaret cihetten hüküm sürdüğü, orada Sovyet adamlarının çokluğu ve yollarında Sovyet ticaret otomobil ve kervanlarının yürüdüğü de malûmdur.

İstiklâl ilân etmek kâfi değildir, onu korumak, devam ettirmek, tantmak, yola salıp terakki ettirmek mes'eleleri var. Ve bu mes'eleler de istiklâlî yarırmann en ağır cihetleridir.

Aceba Nankin hükümeti üç Mogolistan'ın S.S.S.R. himayesinde istiklâline 10 yıl boyu süretti edip ve Mancuko istiklâline dışirtımağı ile karşı durup mücadele ederken neden acele ile Türküstan Çini'nin istiklâlini tanıyacaktı?

Her halde Nankin'in bu karar S.S.S.R. ile anlaşma neticesinde işlenen bir iş olup Türküstan'ı karşı hayrhahane bir karara benzemiyor.

(Arkası II-ci sahifede)

Bütün Kafkasya milletlerine

Kafkasya Cumhuriyetleri istiklalinin ilanından 15 yıl geçmesi dolayısıyla K.K.K. tarafından Kafkasyalı milletlere hitaben aşağıdaki beyanname neşredilmiştir:

Vatandaşlar!
Yıl dönümü tarihimiz olan Mayıs ayındayız:

15 yıl bundan evvel, Mayısın müthiş günlerinde, Kafkasya milletleri bir biri arkasınca istiklallerini ilan ederek demokratik birer cumhuriyet kurmuşlardır.

Mayıs ayı, bu andan itibaren biz Kafkasyalıları işi siyasi hayat baharımızın bir başlangıcı oldu.

Bir taraftan, her millete kendi mukaddematına hakim olmak için istiklâl hakkını veren asrın büyük ruhundan mülahem olan, diğer taraftan da bu kök nesillerin hür ve müstakil yaşamak yolundaki arzusunun tahakkukuna can atan halk hükümlerinin iradesi arkasınca giden Kafkasya milletleri, millî cumhuriyetlerini kurmak yolunda faal bir surette çalışmaya başladılar.

Bütün Kusya, büyük bir anarşi ve inhişil içerisinde kıvranırken, biz, Kafkasya milletleri yurtlarımızda kendi kuvvetimize asayiş temin ederek halkın hâkimiyeti üzerine müessis siyasi bir hayat kurmağa ve bunu maldım olduğu üzere cumhuriyetimizden beynemilîl tasdikle tamamlamaya muvafık olduk.

O sıralarda, bizim için pekte müsait olmayan beynemilî mahiyette askeri — siyasi vaziyet, Rısyann, rus bolşevikleri sıratında yeniden Kafkasya'da görünmesine ve cumhuriyetimizi istilâ altına almasına başlıca âmil olmuştu.

İşte şimdî 13 yıldır, ki milletlerimiz istilâyı karşı mücadele yürüttüyor. Görülmedik ve eğilmedik kahramanca bir cidal! Dirim değil, ölüm mücadelesi! Bu mücadelede ve dokümen kanlarını, tahrip edilmiş şehir ve köylerin haddi hesabı yoktur. Demagoji yaparak kendisine ve köylü hükümeti adını takan bolşevik hükümeti, sonsuz felaket ve ızdırap getiren menfur yabancılara kuvvet olması dolayısıyla kendine karşı yapılan mukavemeti kırma için birlerce emel ve köylülerimizi kırmak üzere dizmetken çekmiştir.

Çarızın devrimine üzerine, millî hissiyatı coşan Kafkasya milletleri, daha fazla ayrı ayrı millî cumhuriyetleri kurmağa çalışıyorlardı. Şimdî ise bu cumhuriyetlerin ihyası yolunda yapılan mücadele umum Kafkasya mikyasında devam ediyor.

Dağı, Azeri, Ermeni ve Gürcülerin düşmana karşı ayrı ayrı çıktıkları ve aynı dercede yenildikleri devir artık geçmiştir. Umumi tazyik ve hepsi için aynı dercede menfur olan rejim, bütün bu milletlere kendi mücadele taktiklerini bir daha gözden geçirmeye öğretmiştir.

Tervîç ettiğimiz Kafkasya birliği fikrinin

yalnız muhaceretteki minirerit şahsiyetler ve gruplar değil, en mühümü vatanda, bu güne kadar salihini bırakmayarak dağ ve düzlerde çarpışan asıl mücahitler hürriyetini seven Kafkasyann asil evlatları, mücadele eden halk küteleri tarafından tamamen benimsenmiş olduğunu görmekte bahiyyız.

Beklenilmedik hâdiseler oluyor: bolşeviklerin kendi şehadetlerine göre, Kafkasya partizanları hiç bir miluyet larkı gözetmeden umumi Kafkasya mücadele satairını vücutte getiriyorlar. Ermeni, Azerbaycanlı, Azerbaycanlı, Azerbaycanlı mücadele ettiği gibi, Azerbaycanlı da Ermeniyi emiyet ediyor. Hele Gürcü, Azerbaycan ve Dağ halkları arasında kendini gösteren mütesamant hareketlerini sayı hesabı yoktur.

Mücadele eden halk kütelerinin Kafkasya tesanidü bir nevi dini veç mahiyetini alır. Müstevhilerin komünizm dinine karşı, birleştirici hürriyet dini koymuştur.

Ve Sovyet hükümeti, kudretine, amansız rejimine rağmen, istilânın 13-nci yılında kendini bir volkan üzerinde hissetmek ve yalnız, aleyhine çevirilmiş muhasim millî kuvvetler değil, kendi yerli komünistlerine karşı bile şiddetli tedbirler almak mecburiyetinde kalmıştır.

Maddi imkânları itibarile hücte müsavi olmayan şiddetli bir mücadele geliyor. Fakat, Kafkasyalı kardeşler, hücte münkesir olmayız! Milletler tarihinde benzeri olmayan bu istibdadın zahiri zaterine rağmen, düşman en fena günlerini yaşamaktadır. Sovyet sistemi her taraftan çökmek ve çözülmek üzere.

Moskva diktatörlüğü gerek dahile ve gerekse haricte şiddetli bir buhran geçirmektedir.

"Beş senelik plan" nın mantiki neticesi olan açlık, Sovyet itihadına dahil memleketler üzerinde bir lanet damgası gibi asit duruyor.

Kızıl emperyalizm, açlık ve halkın sefaleti bahasına, işgal maksadı için elzem olan askeri kuvvetini takviye etmeğe çalışıyor. Heyhat! Hadiseler, bu sahada daha hiç bir müsbit netice elde edilmediğini göstermekte gecikmedi. Avrupanın merkezinde komünizmin rezilce sukutu ve komünist Rısyannın hayatı menfaatlerini ve dünyadaki nüfuzunu darbeleyen Uzak Şark hâdisesi önünde kızıl ordu korkakcasına sükküt ediyor, kızıl diplomasi ise her keşse ademî tevacüz misaki teklif eden yalancı bir sühulük rolunu oynamığı kendine bir nimet biliyor.

Kafkasya vatandaşları! Kurtuluş saatin yaklaşmak üzere, bizi ezen rejim, tarihin kendisine mukadder kıldığı ölüm eğşindedir.

Hadiselere hazır olalım. Saffarımız müteşekkil ve muntazam bir hale getirilm. Provakasyona aldandırmayarak aktif kuvvetlerimizi kat' an ve mev'ut gün için muha-

Şarkî Türküstan'da

(1-ci sahifeden mabat)

Türküstanî Cini'nin istiklalinin tanınmaka Nankin orada bolşeviklere yol açıyor, Tibet ve civarında rus-İngiliz birleşmesine imkân yaratıyor.

Sun-Bin-Ven askerlerinin meşhure doğru ise onlar Türküstanî Cini ahalsini talayacak, soyaçak, Türküstanî Cini'nin serveti kızıl emperyalizmin eline geçecek, çok kıymetli insanların kurban olması mümkün olacak ve Türküstanî Cini şu Mogolistan'ın düşmüş olduğu sefalet ve esarete düşecektir.

Tarihi misalleri göz önüne getirdiğimiz zaman rus-İngiliz birleşmesinden Türküstanî Cini'de yeni bir Afganistan, yani müstakil bir İslam memleketi meydana gelmesi ihtimal dahilinde tutulsa da, bunu gönüleden dilemekle beraber, hali hazırda bunu pek kuvvetli ihtimallerden addelemiyoruz. Ne olursa olsun — acele olarak — vaktından evvel gelen bu istiklalin kısa müddetli bir kadar darbalara uğradıktan sonra muvafakiyet kazanaacağına inanıyoruz.

Refikimiz bu temenniyatına candan ıstırah ed, Türküstanî kardeşlerimiz bu tarihi fırsatın istifade ede bilmelerini dileriz.

faza edelim. Unutmamalı, ki hürriyetimizi elde etmek, ancak bütün Kafkasyann müşterek kuvvetile mümkündür!

Birleşmiş kuvvetlerle Kafkasya cumhuriyetlerinin konfederatı itihadına doğru! İşte mücadele esasımız, işte günün en aktuel şiarı! Aziz Kafkasya mücahitleri! Heril istiklâl bizim, millî kurtuluş işideşiyen şayız bizlerindir.

Unutmamız ki mücadelemizde yalnız değil, "Promete" cemiyeti etrafına toplanmış Ukrayna, Türküstan v. s. gibi Rusya mahkûmu milletler de bizimle aynı sata çarpışıyorlar.

Doküğü insan kanının denizi içerisinde garf olan kızıl emperyalizm, mev'ut günde hürriyet ve istiklâlê susamış milyonlara halkın dost, mütehit kuvvetleri önünde duramayacaktır.

Kafkasya vatandaşları! Müteşekkil bir hale geliniz. İcabında, düşman cephesinin en hassas bir noktasına endirmek için inkilap kuvvetlerini demir bir yumruk haline getiriniz! Biliniz ki bu, "Mayıs"ımızın 15 yıllık jubilesi şerefine yapılacak en iyi bir hareket olacaktır!

Yasasın istiklâl, yaşasın Mayıs! Yasasın Kafkasya cumhuriyetlerinin konfederatı birliği! Kahrolsun istilâ rejimi! Redolun kızıl emperyalizmi! Kafkasya İstiklâl Komitesi

— "Buna sadece rezalet denir. Mes'ele uzak bir muntakaya, ateliyeye malik olmayan, sanayi merkezinden uzak, münevver kuvvetten ve fırkaçılardan mahrum bir makine-traktor istasyonuna taallük etse idi. Gene ne ise. Fakat mes'ele bütün Azerbaycan M.T.S.-lerine taalluk eder. Buna artık tahammül edilemez. Azerbaycan, gerek işsizi-ıdari cihetten, gerek teknik-makine teşkilâtı noktası nazarından tekâmülün bir nümunesi olması icap ederdi. Bu bir rezalettir, yoldaş Azerbaycanlılar!"

Rezaletin delilleri olmak üzere gazete bir çok yalan ve göz boyamalı kaydediyor. "Traktorları ve hayvan gücünü lâzımca istifade edemiyen ekin memurları, devletler aldattıkları yolunu tutuyorlar." Azerbaycan'ın 19 pamuk nahiyesinde yapılan tahkikat hükümet verilen raporun hakikatın 10 000 hektar fazla olduğunu göstermiştir.

Bayramlı nahiyesi raporunu hakkıki miktarından 1631 hektar çok, Ağdaş 1215 hektar çok, Ağcabedi 1115 hektar artıktır, Berde 1204 hektar artıktır göstermişlerdir. . .

Fakat manzaranın tam olması için biz suvarma işlerini de ilâve etmeliyiz.

Suvarma işleri içinden çıkılmaz bir kaos teşkil ediyoruz. Kanalizasyon ve suvarma işleri için mutahassıslar, mühendis ve teknik kadro yokmuş. Bu husustaki acemilik neticesinde bir çok yerde tarlalar su altında kalmış, berbat olmuştur. Bize yerlerde ise tarlalar, geç suvarıldığından kurumuş, mahvolmuştur. Kanallar bir çok yerde temizlenmiş ve suyun vaktında getirilmesi düşünülmüştür.

İşte, Türküstan'dan sonra birinci pamuk ösümünün bu yıl arz ettiği manzara bu. Yani "Pravda'nın hülasa eylediği gibi:

Traktorlar herbat tamiriz. Traktorlar tahrik edecek yanacak yok. Traktoristler ağır şeraite tahammül etmirek firar ediyorlar.

Bu yüzden ekin planı ikmâl edilmiyor. Suvarma işleri herbat. Suvarma işleri mutahassıs kadrosundan mahrum.

Kanallar temizlenmemiş.

Sovyetler ve işviçer

"Basler Nachrichten" gazetesinin 20 Haziran tarihli resmi malumatına göre, aynı tarihte in'kat eden İşviçre Şurayı Millîsinde (parlamentosunda) âzadan komünist Müller bir nutuk irat ederek, Sovyetlerin Bern hükümeti tarafından tanınmasını mutazammın komünist fraksyonu namından bir teklifte bulunmuştur.

Hükümet reisi M. Motta komünistlerin teklifini ret ederek aynen şu beyanatta bulunmuştur:

— "Geçenlerde defaatla bu mes'ele hakkında beyanat verdiğimiz hatırlarız. O zamandan beri, Sovyetler tanınmak mes'alesi hakkında takindığımız menfi noktayı nazarımazi değışe bilecek bir hâdise yolu bulunmamıştır. Malumunuz, Rısyannın yaşamasa, kendisinin diğer memleketlerde komünizmi iştirak etmesile sıkı surette merbuttu, halbuki milletimizin en büyük kısmı şu mefkareyi daima ret etmektedir. 3nci enternasyonal ile ilen felen' em (ekiz) olan bir hükümetle İşviçre'nin tesis münaşeret etmesi imkân haricindedir. Binaenaleyh bu teklif retolunmalıdır."

Başvekilin natkunu müteakip, Şurayı Millî reisi, Müller'in teklifini esese koyarak büyük bir ekseriyetle kabul olunmadığını ilan etmiştir.

Sibirya'da isyan

"Prigntzer Nachrichten" gazetesinin 23 Haziran tarihli verdiği malumata göre açık ve Sovyet rejimine karşı beslenen şiddetli memnuniyetsizlik dolayısıyla çoktan beri Sibirya'nın büyük bir kısmını bürümüş köylü isyanları bütün şiddetle devam etmektedir.

Gazete, isyanın şimdî de köylü çocuklarına ve genç komünistlere sirayet ettiği teyit ederek, bu hususta ahiren asırmış olduğu malumatı aşağıdaki üzere neşretmektedir:

"Komünizmden tenefür eden gençlik, babalarının sırasına girerek müştereken işyan yapımaktadır. Şayın diktatör, ki köylüler hatta kırsallara bile propagandacılar doldurmuş muvafık olmuşlardır. Bu sebepledir, ki Moskva Sibirya'da bulunan kızıl ordu kıtaatına şu emri göndermiştir: "Ördünün kamunda kısmına aslen köylüden olan zabıtilerin ithal memnûdır. Mevcut zabıtilerin şiddetli murakaba altında tutulsun. Yeni zabıtilerin aslen amele proletaryatından olmasına dikkat edilsin."

Bir çok yerlerde tarlalar su altında iken, diğer yerler susuzluktan kurumuştur. Bu vaziyet karşısında memurlar yalan ve göz boyama yoluna sapsın, merkezde, "parlak muvafakiyet" hakkında uydurma ve yalan raporlar gönderiyorlar.

Azerbaycan'ın imkânları ne kadar müsait ve evlerışı işe, vaziyet bir o kadar tersinedir.

Yani, "rezaletler"! Bunun "günahı" kimdedir?

"Günahın" kimde olduğu belli; onu kay defalarla yazdık ve söyledik. "Günah" rejimde, mahayvel proleter namına memleketi bir zindan, insanları eli-kolu bağlı köle haline getiren, insanları şevk, teşebbüs, şahsi faaliyet ve hürriyetten mahrum eden rejimde, bolşevizmden, istilâde ve diktatörlükta.

"Pravda" ise mes'eleyi başka türlü anlamakta devam ediyor. Bütün noksan Azerbaycan komünist fırkasının idaresizliğinden ibaret işmiş. O olmasaymış bütün sayılan hataları ıslah etmek ve pamuk planını ikmâl eylemek mümkün işmiş.

"Azerbaycan'da 1157 kolhozda komünist fırka subesi varmış. Bunlardan başka 350 köy, 71 sovhoz ve 28 M.T.S.-komünist teşkilatları varmış. Bu teşkilatlar bir yandan özge unsurlardan teminlenir ve öbür yandan da sehirlerden çağırılacak "mutahassıs" komünistlerle kuvvetlendirilirse — ekin işlerini yoluna koymak mümkün işmiş.

Bu "temizlenecek ve kuvvetlendirilecek olan" köy komünist teşkilatları her şeyden evvel kolhoz, sovhoz ve M.T.S.-leri "zararlı ve özge" unsurlardan temizlemek meşğul olmalı imişler. Bu cihet çok mühim işmiş. Kolhozlarda vaziyet çok korkutucu. "Pravda" bu hususta çok heyecanlı şu satırları yazmaktadır:

"Bir çok kazalarda ferdî ekin sahiplerinin kolhozlara akin etmeğe başladıklarını görüyoruz.

Bir tek Ağdaş ve Şemkir nahiyelerinde İkinci Kanun, Şubat ve Mart ayları içinde kolhozlara iki-üç bine yakın ferdî ekenek

Azerbaycan ikinci pamuk memleketidir

"Pravda" böyle diyor.

Ve bu mes'eleyle büyük bir baş makale hasretmiştir).

Gazete bu fikrini, yani Azerbaycan'ın Sovyetler dahilinde, Türküstan'a nisbeten ikinci yeni işgal eylediğini delil ve bürhanlarla isbat ediyor diyor, ki:

"Azerbaycan'ın zenginliği yalnız petrol-dan ibaret değildir. Azerbaycan'ın ehemmiyeti yıldan yıla pamuk yetişirdikçe içinde de artmaktadır. Burada Sovyetlerin ikinci pamuk merkezi kuruluyor."

Bu yıl Azerbaycan 191 000 hektar arazide pamuk ekerek ve her hektardan 7 sentner temiz pamuk elde edecektir.

Bu miktarda "Misir pamuğu" görkemli yer tutuyormuş. Azerbaycan'ın bir çok mntakalarında iklim "Misir pamuğuna" o kadar müsait imiş, ki Azerbaycan bu cihetten yalnız Türküstan'a nisbeten değil, Misir memleketine nisbeten bile birinci sırada bulunmakta imiş.

Meselâ, geçen yıl Türküstan'ın Tacığistan kısmında her hektardan 2,5—3 sentner Misir pamuğu alndığı halde Azerbaycan'da bu mahsul 5,5 sentnerle ifade edilmiştir. Azerbaycan'ın Kara-Gala nahiyesinde ise her hektardan 6,2 sentner mahsul alınmıştır. Agronomların çalışması sayesinde Bayramlı nahiyesinde her hektardan 10—12 sentner Misir pamuğu alma bilmiş ve Misir'dan ilerde olan bu miktarda pamuk işlerinin uzunluğu itibarile de cihanda birinci imiş.

"Bütün bunlar Azerbaycan'ın Misir pamuğu yetiştirmekte mühim baş halini ala bileceğini ve almaya lâzım geldiğini göstermektedir."

Fakat işin içinde bir "amma" var. Ve bu "amma" yalnız Misir pamuğu işlerini değil, alelumum bütün ekin işlerini alt-üst etmiştir.

1) "Pravda" 24. 4. 1933

Bütün sistemin ve rejimin çürüklüğünden doğan bu perişanlığa bir kaç misal olmak üzere gazete şunları kaydediyor:

Azerbaycan'ın pamukçuluk nahiyelerinden Ağdaş, Kürdemi, Sabir-Abat, Kara-Gala, Berde, Gençe, Ağcabedi, Bayramlı pamuk ekimine başlamışlardır. Bunlardan yalnız Kara-Gala, 4000 hektar pamuk yeri için 72 traktora ve 450 ata maliktir.

"Vaziyet böyle iken başka pamuk mntakaları arasında traktorları istilâde işinde en geride bulunan gene Azerbaycan'dır. M.T.S.-lerin (Makine-Traktor istasyonları) istihsal kudreti günde 0,3—0,5 hektardan ibarettir. Küçük bir tamire muhtaç ufak bir bozukluk yüzünden traktorlar saftan çıkartık atılıyor; çünkü tamir işleri yolunda değildir. Ekin işinin tam kızgın çağında traktorları işledecek yanacak (mahruktır) bulunmuyor. Bu yüzden günde işler duruyor."

"Pravda" burada "Bu hâdiseler Bakü'nün yanında oluyor" diye bir kayıt yapmaktadır. Yani petrol saltanatında traktorların petrol-suzluktan, benzinsizlikten, işsiz durduklarına hayret ediyor. Halbuki, bir müddet evvel biz Azerbaycan kazalarının baştan başa karantık olduklarını gene Sovyet gazetelerinde, Azerbaycan komiserler heyetinin karardından öğrenmiştik.

Mes'eleyle yüzünden ibaret olsa, ne ise . . . İş şeratinin ağırlığına tahammül edemiyen traktoristler vazifelerini bırakarak firar etmişlerdir.

Traktorlar, ekin işleri haricinde başka müesseseler tarafından nakliyat için istifade olunuyor, ekin zamanının geçmekte olduğunu kimsenin düşünmüyormuş.

Azerbaycan'ın ekser makine-traktor istasyonlarında vaziyet böyle imiş.

Bütün noksanları kaydettikten sonra "Pravda" adam akıldi kızıyor, diyor, ki:

M. Fethali Ahundof

„Hakimiyeti Milliyey“ (Ankara, 6. 6. 1933) yazıyor:

... Rusya'nın her tarafında tiyatro işleri büyük bir harekete ileri götürülmektedir. Rusya'da yaşayan Türkmenler tiyatro işlerinde çok faaliyetler. Bu seneye Türkmen tiyatrosu 60ncü yıl dönümü kutlanmıştır. Ahundof'un türkmence piyesleriyle başlayan Türkmen tiyatrosu yazıcılığı çok ileri gittiği gibi, bir çok dünya klasik piyesleri de türkmenceye çevrilmiştir. Aziz Hanım, Suna Hanım gibi aktörleri, Rizayev gibi rejisörleri, Ulvi Racap, Hidayet-zade gibi aktörleri olan Türkmen tiyatrosu parlak bir istiklale gitmektedir. . . .

„Hakimiyeti Milliyey“ çirlerden başka herkes yukarıki yazılarını Azerbaycan'a ait olduğuna, Ahundof'un da ilk dramaturgumuz, ilk şairimiz ve ilk islahatçımız büyük Mirza-Fethali'den başka kimse olmadığını müstakim söylemekden anlaşıyor.

Tam 120 yıl bundan evvel dünyaya gelmiş olan bu büyük Azeri Türkünü kim tanımaz? O, bize ilk defa olarak ölmüş tiyatrosu eserleri yazmayı öğretti ve edebiyatımızda bugünkü milliyet devrinin temelini kurdu. O, ilk defa olarak garp fikirlerini ve garp edebî tekniklerini Azerbaycan'a soktu.

O, daha 19ncü asrın ortalarında Arap yazılarını Latin alfabesine değiştirmeye çalıştı, bir proje yaptı, kalkıp Azerbaycan'dan İstanbul'a kadar gitti, orada Türkün bu biricik müstakillik ölesinde onu kabul ettirmek istedi.

Mirza-Fethali denildiği zaman herkes hemen Azerbaycan'ı hatırlar. Türkiye matbuatı nendense bunu tanıyamıyor.

Geçen yıl, eserlerini temiz türkçe yazmış olan Mirza'nın „Vezir Han Serabi“si „Lenkeran Veziri“ adile almancaдан İstanbul türkçesine çevrilmiştir. Kitabın başında „Ecebi edebiyatı“ diye yazılıyordu.

Ve bu „eccebinin“ tercümesi halinde ise mütercim büyük bir „muvaffakiyet“ göstermektedir. Mirza-Fethali Ahundof'un „rus ordusu zabıtlarından“ olduğu iddea edilmiştir.

Mirza'nın bir Azeri Türkü olduğuna dair ise bir işaret bile yok. . . .

İki-üç yıl bundan evvel Moskva'da bir san'at olimpiyatı açılmıştı. Burada Rusya mahkûmı Türklerden Azerbaycan tiyatrosu maruf olmuş ve kendisinin harici matbuatı da bahsettirmişti.

Türkiye matbuatı o zaman daha bugünkü yanlışlığı yapmış, Azerbaycan kelimesini nendense süküti ile geçerek, bunun yerine Azeri tiyatrosu, Türkmen tiyatrosu olmuştu.

Mes'ele hiçte Türkmen-Azeri mes'eleşi değildir.

Asıl mes'ele Türkiye matbuatının Türk dünyasını tanınamaması, tamimkay ve ta'gir girmişti. Bu hadise köylerdeki komünist teşkilatların nazari dakkatını asla cebeltmemiş. Bunun neticesinde bir çok nahiyelede akrabalık köküne dayanarak kolhozlar kurulmuştur. Bu kolhozlarda iktidarı (işti-rakçılıktan) hiç bir eser yoktur. Ekin aleleri ve sair emlak ilikleştirilmeyip hususi mükiyetlerini korumaktadırlar. Bu vaz'iyet kolhozlara girenleri „yoklamak“ gibi mühim bir mes'ele ihlas etmektedir. . . .

Fakat asıl mes'ele, yukarıda yazıldığı gibi, bu kolhozlar, „komünistleştirmecek“ olan komünist teşkilatlarını „temizelemek“ ve yeni kuvvetlere „canlandırmak“tan ibarettir.

Bu hiçte kolay bir işe benzemiyor. Geçenlerde, umumi temizlik için Moskva'ca tanzim edilen program ile bu iş için tayin edilen baş temizlik heyeti hakkında „İstiklâl“da malumat vermiştir.

„Pravda“ mahsus nüshalarından birinde bu komisyonun Mayıs sonlarında ise başlayacağı ve bu münasebetle komünist teşkilatlarında bir panik ve firar hareketi müşahede edildiğini yazmaktadır.

Komünistler, temizliği“ beklemeyen teşkilatı bırakarak kaçıyorlar. „Pravda“, bu panikin ölüme geçmek için, yunuskaş bir tavır takınmıştır. Fakat geçen temizliklerde, rejimin ve diktatörlüğün ruhundan doğan felâketlerin yegâne mes'ulleri gibi cezaya çarptıkları ve Stalin'in kurbanı olduklarını pek ala anlamış olan komünistler, başlarının hayına kalmış daha münasip addiyorlar.

Teşkilatla kalp komünist fırkasının eksperimenterine kurban olmanın ve Stalin'in tecrübelerinin feci neticelerinin mes'uliyetini yüklenen „alet“ rolünü oynamaktan, lüzumsuzca, amansızca imha edilmektense — komünistler, herkes gibi, kenarda, „mahrumlar“ sırasında kalmış terci ediyorlar.

Fakat „fecaat“ bununla da bitmiyor. Merkez komisyonun yaptığı „ihzari temizlik“ veyahut yoklama, komünist teşkilatının bir çok kazalere kuru sözden ibaret olduğunu meydana koymuştur. Gerek

Türkiye ve muhacirlerimiz

Aldığımız malûmata göre, Türkiye cumhuriyetinin cenup vilayetlerinde iskân edilmiş olan Azerbaycan muhacirlerine orta Anadolu da, El'aziz taraflında yerleşmeye müsaade edilmiştir. Malatya'da yaşayan muhacirlerimiz El'azize'ye gömülmüş ve yerleşmişlerdir.

Buna mukabil Van vilayetindeki muhacirlerimiz son günlerde bir korku geçirmişe başlamışlardır.

Muhacirlerimiz, ecebi oldukları için hudud haricine çıkarılacaklardır. Bu malûmatı haber veren muhabirimiz, işin içinde bir yanlışlık olduğuna ve bölsevci cehenneminden baş alıp kardeş bir melleketle iltica edenlerin yabancı ve ecebi telâki edilmeyeceklerini, çok haklı olarak, iletir sürmektedir.

Bu hususta Ankara'ya dahi müraacaat edilmiş olduğu haber verilmektedir.

nitmak istemesinde ve eikâri umumiyeyle yanlış yolda tenvir etmekte ısrar eylemesindedir.

Maalesef bu yanlışlık ilmi kitaplarda bile yapılmaktadır.

Hüseyin Namık Bey „Türk dünyasında“, Şimali Kafkasya Türk ilerleri Kırım'a yerleştirmiş, bitaraf ve objektif olması için ederken, Kazan-Başkirt ihtilâlında indî hükümlerle yalnız bir tarafı iltizama lüzüm görmüş, yine Azerbaycan tarihini ise „Kafkasya Türkleri“ adı altında sıkıştırıktan sonra, Tebriz ile Bakü'yu birbirlerine karıştırmıştır.

„Hakimiyeti Milliyey“ bu hataleri ve Türk dünyası hakkında malûmatsızlıktan doğan bu yanlışlıkları tekrar ediyor.

Malum olduğu üzere, Rusya mahkûmu Türkler bu gün azeri isimler taşıyan milliyetlere parçalanmıştır. Bunların içinde Kırım ve Kazan Tatarları, Başkirt, Kirgiz, Türkmen, Kazak, Özbek, Nogay, Kumik, Karay, Kazak olduğu gibi ayrıca olarak „Türk“ de vardır. Ve bu „Türk“ ancak Azerlere denilmektedir. Türkiye matbuatının yanlışlığı sevkedene de bu olsa gerektir.

Çok ihtimal ki „Hakimiyeti Milliyey“ „Türk“ü umumi bir terim zannederek, „Tas-ıranın, „Türk tiyatrosu“ tabirini Türkmenlere ait tasavvur ediyor. Halbuki bu, „Azerbaycan tiyatrosu“ demektir. Çünkü Rusya'da bugün yalnız Azeriler bu isim taşımaktadır.

Fakat ne olursa olsun, Türkiye matbuatının bugünkü Türk dünyası hakkındaki malûmatı kısıtlı, yoksul, ve vaz'iyette Mirza-Fethali türkmenleşmiş, bu onun büyüklüğünü asla eskiltmez. Türk, Türkün, Eyi, ki büyük Mirza Fethali ermenileştirmiştir. O zaman işin içinden çıkmak daha müşkül olacaktır.

V. Nuh-Oğlu

Rusya'da, gerekse Azerbaycan'ın Nahçıvan, Kazak, Salyan, Ağdas ve Göyçay gibi bir çok kazalarında, ad'lar özü özü „ölüler“ keşfedilmiştir. Komünist fırka merkezinde listede adları bulunan bir çok binlerle komünistler hakikaten bir göz boyanmadan ibaret olarak kat'iyen mevcut değil imişler.

Bir çok nahiyelede komünist bileterleri birer ekme vakası gibi para mukabilinde satılmıştır.

Bazı nahiyelede gösterilen komünist teşkilatları, fiilen bulunmamıştır. Bu suretle „temizelemek ve takviye edilecek“ olan komünist fırkası temamilen gayri mevcut bir halindedir.

Kollektif ekin teşkilatları olan kolhozları işgal etmiş ve işgal etmekte devam eden köylüler, köylerde komünistleri ve komünist teşkilatlarını temamilen eritmiş ve inhiâl ettirmişlerdir. Vaz'iyete hâkim olan ve kolhozların kendi mülkiyeti ve hüriyetini korumak için istifa eden köylüleri itaate getirecek bir kuvvet kalmamıştır.

Sovyet hükümeti bu yolda ancak bir güceten istifa edebilir:

G. P. U-den

Fakat bu yol iki şekilde neticelenebilir: — Köylülerin birleşmiş kuvvetleri ve ekin işlerini temamilen alt-ist olmaları . . .

Bu neticeler yavaş-yavaş kendilerini göstermeye başlamıştır. Azerbaycan ikinci pamuk ölkesi olmuyor. Ekin planı suya düşmüştür.

Komünist teşkilatı Azerbaycan köylölerine çok eşittirmiyor. Bunu „Pravda“ gazetesi de boyununa almaktadır.

Bunun için komünist teşkilatların „özge ve zararlı unsurlardan temizlenmesi yeni kuvvetlere güçlendirilmesini“ ve bundan sonra kolhozların „sağlamlaştırılmasını“ iletir sürmektedir.

Fakat bu yol da komünist teşkilatın inhiâlde götürmektedir. Bölsevci rejimi bir çıkamaz girmişdir. Bilhassa Azerbaycan'da rast geldiği iktisadi ve siyasi mukavemet onun bütün planlarını boğmuştur. Mirza-Bala

„istiklâl“in anketi Kafkasya konfederasyonu hakkında

Cevaplar:

VI

Kafkasya cumhuriyetlerinin halâsalarını biz nasıl tasavvur ediyoruz? Kurtuluş hareketi tarihi, bilhassa son zamanların kurtuluş hareketleri bize öğretiyor, ki milli hüriyet ancak mücadele sayesinde edilebilir. Ve bu mücadele çok zaman uzun süre bilir, büyük kurbanlar talep eder. Bu mücadelede muvaffak olmak ümidi gelebilir halk kütlesinin iştirak ve ruh yükseliği dercesinden asıldır. Muvaffakiyetin garantisini, işte mücadelenin küttüle mahiyetinde olmasından ibarettir.

Demek olur, ki gayeye daima, harici şerhâtin müsâit olduğu zaman yetişmek mümkündür; yani dışman zaıflamağa yüz tuttuğün, son ve ka'fi darbeyi vurmağa müsâit bir hale geldiği zamandır, ki son gayeye ermek mümkündür. Çok vakit bu müsâit zaman, işbu müstevli devletin de iştirak ettiği bir harp esasında, bâzen de dahili orzanızinde başarılan sukut ve ihtilâl neticesinde gelebilir.

Kafkasya milletlerinin yakın kurtuluşları zamanında, bu kaidelerden haric bir istisna teşkil edemez. Bizim muvaffakiyetimizi temin eden şartlardan biri meydana devuttur; o da bu istihlâs mücadelesine geniş halk kütlesinin büyük bir ruh yükseliği ile iştirak etmekte olduğudur. 1918—1920 senelerinde Dağlıların Denikin ve kızıl ordular ile harpleri, Azerbaycan'ın 1920 isyanlarıyla 1924-teki Gürcüstan kıyamı ve ondan sonraki yıllarda Kafkasya'yı baştan başa istilâ eden milli kıyamlar, bu fikrin canlı delilleridir. Söz yoktur, darbeye, muvaffakiyetine şüphe olmayan en müsâit bir zamanda vurulmalıdır. Bu müsâit zaman, Rusya'nın da iştirak edeceği bir harp neticesinde mi, yoksa dahili sukut sayesinde mi gelecek? Bunun hiç ehemmiyeti yoktur. Her iki halde bizim için kabul istifa bir fırsat mevcut demektir.

Bununla beraber Kafkasya milletleri ya yakın geçmişin tecrübelerini unutmamalıdır. Bu tecrübeleri nazari dikkate aldığımız zaman, anketteki gibi soruların da cevabı bulunmuş oluruz.

„Müstakil Kafkasya“ nam Gürcü milli mecmuasının Eylül 1930 tarihli (Nr. 57) numarasında, „Kafkasya konfederasyonu“ nunvanlı makalede aşayağı aldığımız çok karakteristik iftira vardır, deniliyor ki:

— „Kurtuluş mücadelemizde silinmez bir iz bırakan kıyam, (1924 isyanı-B.B.) mağlubiyetle neticelendi; bunun en mühim sebebi, Gürcüstan'ın yalnız başına kalması oldu. Demek olur, ki Şimali Kafkasya, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcüstan'ın, birbirinin arkasına sukut yılları olan 1919—1921 senelerinin faciaları tekrâr ediyor.“

Bu kısa iftirata, müstakil Kafkasya cumhuriyetlerinin mağlubiyetlerini mücup olan başlıca sebepler saldırdı. Yakın geçmişimizdeki muvaffakiyetimizimizin asıl sebebi — Kafkasya milletleri arasında dahili ve harici bir birliğin mevcut olmasından ibarettir. Bu tecrübeleri nazara almca, iftira edilmeyen icap eder, ki kutuluş hamlelerimiz temel taşını ancak umumi Kafkasya birliğine olan iman teşkil etmelidir. Bu şuur ve iman her Kafkasya'nın müstakil hayatı teşkil edileceği zaman dahi müstebir bir âmil olmalıdır.

Kafkasya milletlerinin birliğine olan ihtiyâç, hiç te taktik ve diplomatik gibi mülahazalardan doğmamıştır. Netice itibarıyla, bunlar hepsi muvakkat şeylerdir. Kafkasya milletlerinin birliğine olan ihtiyâç çok derinden, müstakil Kafkasya probleminin mahiyetinden gelir. Bu sebeple Kafkasya birliğini ben muvakkat taktik bir ittifak şeklinde değil, bir çok dahili ve harici objektif sebeplerin talep ettiği daimi, organik bir rabıta halinde tasavvur ediyoruz.

Kafkasya millet ve cumhuriyetlerinin arasında daimi ve sıkı irtibatı icap ettiren âmilleri nedir?

Şüphe yoktur, ki bu âmilleri ayrılmaz bir şekilde Kafkasya'nın müstakil yaşamak imkânine bağli olanlardır. Bunların başında Kafkasya cumhuriyetlerinin emniyeti mes'eleşi durmaktadır.

Daha 1841nci yılda İngiliz Cems Bell, şu sözleri yazıyordu: „Eğer İngiltere ve yahanız Rusya'nın büyümesinealeyhdar olan herhanız bir devlet ona karşı burda (yani Kafkasya'da — B.B.) bir hâl yaratmak isteseydi, bunu çok kolaylıkla yapı bilirdi. Bunun için, menafetlerinin müstakilliği, ad'at, an'anet ve dinlerinin birliği (yalnız indî cihnetine Gürcüstan haric) sayesinde bir vahdet teşkil eden Kafkasya milletlerinin kendi nufuzu ile birleştirmek kâfi idi.“

Kafkasya istiklâlinin taraftarı olan ecebiler şimdide aynı fikirtedirler. Versay konferansı zamanı, onlar Kafkasya heyeti

murahhasalarına ısrarla, sıkı surette birleşme tavsiye ediyorlardı; ve bu fikirlerini Cems Bell'in delilleri gibi deliller iletir sürmekle teyit etmekte idiler. Burada başlıca rol oynayan Kafkasya'nın emniyeti ve kendisinin müdatıada edilmesi fikri idi.

Filhalıkah, gerek tarihın geçmiş hakikatleri, gerekse Kafkasya cumhuriyetlerinin yakın geçmişteki tecrübeleri, Kafkasya milletlerinin ayrı-ayrılıkta hüriyetlerini müdafaa edemeyeceklerini isbat etmektedir. Yakın geçmişin tecrübeleri onu da isbat etmiştir ki, Kafkasya istiklâlinin yegâne düşmanı Rusya'dır. Rusya, hiç bir muahede ve vaatlere riayet etmeden Kafkasya'yı istilâya şâyedecektir. Bu da anlaşılmalıdır, ki Kafkasya üzerinde hakimiyeti temin eden anahtar Şimali Kafkasya'dır ve cenubi Kafkasya cumhuriyetlerinin emniyeti Şimali Kafkasya'nın müstakil olması sıkı surette atakadardır.

Kafkasya milletlerinin birliğini icap ettiren ikinci mühim âmil iktisadiyattır. Yakın geçmişin tecrübeleri burada da kendisini göstermiştir. Mesela: 1918nci yılda, yeni doğmuş Gürcüstan'da bugüday ve petrola olan ihtiyâç, daha ilk günlerden itibaren kendisini hissettirmeye başladı. Bu hususta Ermenistan daha feci bir halde idi. Bir zamanda, ki Azerbaycan petrol bolluğu içerisinde boğuluyor, cibani piyasasına çimâçça yolu bulamıyordu. Aynı zamanda bugüday da ihtiyâç hissolunuyordu. Zengin bugüday deposu olan Şimali Kafkasya cumhuriyeti ise gâh bezay, gâh kızıl rus çetelerine yaptığı kanlı mücahedelede aylaandı; için cenupattaki komşularına erzakka yardım edemiyordu. Bu suretle en müşkül zamanda Kafkasya cumhuriyetleri arasında müşterek olan iktisadiyatı kendisini gösterdi. Kafkasya'nın iktisadiyatını dikkatle tetkik eylediğimiz zaman, Kafkasya cumhuriyetlerinin iktisadi ben ahendkar vahdet teşkil ettiklerine daha çok kanlı oluyordu. Birbirlerini tekml eden bu cumhuriyetler, müstakil bir iktisadi hayatı yaratmak için elzem her bir soratı bulamıyorlar. Bu cihetten Kafkasya parlak bir istikbale maliktir. Muhtelif mineral cihetten zengin olması, ayrı-ayrı cumhuriyetleri sanayi inkişafına müşterek bir karakter vererek, istihlâsî teşkilat ve kontrolünü kolaylaştırılmaktadır. Aynı zamanda Kafkasya'da sanayinin her nevini teşvi ve inkişaf ettirmek imkânı vardır. Bunlarla yan-yana erazinin kuruluşu, ve netice itibarıyla, iklim v. s. çok zengin ve muhtelif olduğundan, birbirini tekml eden muhtelif cins ziraat mahsulü yetiştirmek imkânını veriyor. Ve hepsi bir yerde iktisadi bir bütün yaratıyor. Bu suretle iktisadi noktayı nazardan dahi Kafkasya birliği zaruri bir ihtiyâç halini almıştır.

Unutmamak lâzımdır, ki Kafkasya tarihi de geçmişte bu milletlerin birliğine şahid olmuştur. Kafkasya milletleri geçmişte defalarla müşterek devlet hayatı yaşamışlardır. Doğrudur, bu müşterek hayat istikbale olacak şekilde olmamıştır. Fakat on ikinci asrdaiki müşterek hayat şüphesizdir. O zamanlar tam müstakil olan Kafkasya, hariceten gelen tehlikeleri muvaffakiyetle kaytara biliyordu.

Nihayet gelecekteki birliğin şekli ve muhacirlere terettip eden vazife hakkında bir kaç söz.

Hâlî hazırdaki, müstakil Kafkasya milletlerinin gelecekteki birlik şekli muñaşaa edilmemelidir. Teferrüat hayat kendisi dikte edecektir. Yalnız şüphesiz olan bir şey vardır, birliğin tam ve sıkı olması arzudusudur.

Federasyonmu, konfederasyonmu?

Her ikisi de iyidir, fakat tam samimiye ve bu şekillerden birine olan ihtiyâcın derkedilmiş olması şartlıdır. Kafkasya'nın istiklâlini kazanmak ve sonra da korumak için Kafkasya birliğine lüzüm ve ihtiyâç vardır. Bu birlik Federasyonmu, konfederasyonmu şeklinde olacaktır? Bunun ehemmiyeti yoktur. Her iki halde umumi Kafkasya menafii nazara alınmalı ve Kafkasya menafii noktayı nazarla hareket etmelidir.

Bu esas Kafkasya muhacirlerinin faaliyetlerini de tayin eder. Muhacirinin faaliyeti de müşterek Kafkasya namına yürütülmelidir. Her milletin dar vatanperverliğini yerini müşterek Kafkasya vatanperverliğine terk etmelidir. Ve bu da Kafkasya muhacirinin tarihik eden kuvvet olmalıdır. Muhacirletteki partikularizmi kökünden atmalıyız. Muhacirletteki nüfus şahibi müstakil teşkilatlar teşhiki mesai etmelidirler. Unutmamalıdır, ki vatanı daha bütün kuvvetlerini faaliyetini birleştirmişdir. Bu hayattan geride kalmamalıyız.

„Kafkasya Dağları“ mecmuasının müdürü: Barasbi Baytugan

Azerbaycan'da

Azerbaycan-Kırım-Kazan,

12 Mayıs tarihi „Bakinski Rabcı“ gazetesinin malumatına göre Azerbaycan dram Türk tiyatrosu bu yazın Kırım'a seyahat yaparak bir sıra temsil verecektir. Aynı gazetedeki malumatına göre, Tataristan akademik tiyatrosu Bakü'ye gelmiş bir çok piyesler oynamaya başlamıştır.

Bakü'da pasapor

Bakü ve etrafında pasapor usulü tabii kana devam edilmektedir. 11 Mayıs tarihli „Bakinski Rabcı“ gazetesinin yazdığına göre, Mayıs ayının 9'na kadar 150.000 adama pasapor verilmiştir. [Bakü'da 700.000 nüfus vardır] Bir çok „mahrumlar“ haksız yere pasapordan mahrum edildikleri inidea ettiklerinden, şikâyetlerine bakılmış, bunlardan bir çoğunun şikâyetleri yerinde görüldüğü için, Mayısın 13'ünden itibaren kendilerine pasapor verilmesi emredilmiştir. Pasapor komiteleri yerine polis şubelerinde pasapor masaları açılmıştır.

Bakü vilayetine merbut Sunayıştı istasyonu da pasapor muntakasına sâimmiştir.

Bakü şehrinin 50 kilometre mesafesinde olan nahiyelerde dahi pasapor usulü tabii karar verilmiştir. Bu maksatla Bakü'nün Şubani, Futa, Zih gibi muntakalarında dahi pasapor şubesi tesis edilmiştir.

Yeni demir yolu

Aynı gazetedeki okuduğuna göre, Yevlak-Ağdam-ıran Kendi demir yolu teşkilatına şuru edilmiştir. Bu yol yukarı Şeki ve Zakatala kadar uzatılıp Gürcüistan'ın Kahetuya kadar yolu birleşecektir. Keşiyat işleri iyütlü, kadar ikmal edilecektir.

Tip kongresi

Mayısın 13'ünde Bakü'da tip kongresi açılmıştır. Prof. Milman „Kan yarantışı hakkındaki yeni nazariyer“ mevzuunda rapor okumuştur. Doktor Karayev, Kasımlı, Oğanesyan ve Ohotin dahi birer rapor okumuşlardır.

Çay ekini

Azerbaycan'ın Lenkeran kazasında çay ekini muvafakietle neticelenmiştir. Şimdiki kadar 49.600 murrab. metro arazide çay ekilmiştir.

G. P. U.-da

Azerbaycan'ın merkezi icraiye komitesinin 10 Mayıs kararile Azerbaycan G.P.U.-sunun reis vekilliğine Sumbatov (Sumbatıyan) biris tayin edilmiştir.

Konservo imanı

Azerbaycan konservo trestı 1933 senesi birinci üç ay zarfında 1.370.000 kutu konservo vermeğe başlayacaktır.

Soğan yok

Azerbaycan'ın sovyet hükümeti soğan, trup v. s. sebze kılığını nazara alarak Azerbaycan'dan sebze ihracatını men etmiştir.

Radio

Bu yıl Azerbaycan'da 4.900 yeni radio noktası tesisine karar verilmiştir. Bunlardan 1.200 nokta Bakü'da kurulacaktır.

Hörediz'de, Kala, Meştaga, Lenkeran ve Yamhoda'da yeni radio noktaları tesis edilecektir.

Mekteplerde hayat

„Komünist“ (18. 4. 1933) yazıyor:

Azerbaycan yüksek mekteplerinde dersin kaçmak muallimler ve talebeler arasında gündün güne artmaktadır. İctimaiyet ve iktisadiyat emistitütüsünde Şubatın 23-nden Martın 9-üne kadar muallimler 970 saat, talebeler 3.100 saat ders bırakmışlardır. Talebenin mispet ve işası sen derece berbat olduğundan sen zamanlarda 41 talebe mektebi temamille bırakarak fırar etmişlerdir.

İdarecilik sen derecyi bulmuştur. Enistütüdan 41 döşek, 41 yorgan ve 60 yastık çalmıştır.

Tütün ve çay ekini

Bakü gazetelerinden „Komünist“ (15. 4. 1933) yazıyor:

1932nci yılda Azerbaycan'da 2.484 hektarlık tütün ekimiyti. Bu yıl ise 2900 hektar arazide tütün ekilecektir. Geçen yıl her hektar yerden 7,5 sentner tütün alınmıştır, bu yıl ise her hektardan 8 sentner alınması tasavvur olunmuştur. Gazete tütün ekiminin lek mevmininde 46,3% noksan olduğunı bildiriyor. Bu noksanın nisbeti Belokan'da 87,5%, Nahçıvan'da ise 82,5% imiş. Demek ki bu nahiyelerde tütün planı ancak 17,5% ikmal edilebilmiştir.

Yaz tütün ekini planını Vartışen nahiyesi 46% ikmal edebilmiştir, Nahçıvan ise daha işte şuru etmemiştir.

Aynı gazetesinin yazdığına göre, bu yıl ilk bahar ekini planı mucibine Lenkeran kazasında 20 hektar çay ekilemiştir. Bu miktar arazi Nisanın 15-ne kadar bitmeli iken, ayın 5-ne kadar ancak 6,5 hektar ekilmiş bulunuyordu.

Gazete bu muvafakiyetsizliğin sebebi „Çay-Gruziya“ nam Gürcüistan çay ekini teşkilatında görüyor. Lenkeran'daki çay ekini bu teşkilat idare ediyormuş.

Azerbaycan'da gençlik

Azerbaycan'daki genç nesil ne halde? — Genç „İşçi“nin neşriyatı. — Pionerler ne yapıyorlar? — En tenbel talebe komsomollardır. — Talebe yurdunda ahlaksızlık. — Mechul yerlerde yatan talebe. — „İspolkom“ talebe ler. — Komsomol teşkilatında genç kızlar. — Aşk ve komünizm. — Komünizmden kaçan kızlar. — Casuslaşmış komsomol kızlar.

Azerbaycan genç komünistler teşkilatının düşüncelerini yayan „Genç İşçi“ gazetesi, Sovyet seraitinde büyüyen gençlere sahifeler ayırmaktadır. Bu sahifelerden, müşkülata da olsa, bugünkü neslin terbiyesi, düşüncesi, rejime olan alakası, mekteplerde, genç komünistler teşkilatında, pioner birliklerinde geçen hayatları hakkında az-çok malumat almak mümkün oluyor.

Mecele: „Genç İşçi“nin 14 Nisan tarihli nushasından öğreniyoruz ki: Bakü'da „İnternasyonal“ pedagoji tekniğini ise Nerimanof adına Türk teknikumunda birer pioner teşkilatı vardır.

Bu iki pioner teşkilatı vakitlerini grupçukluk, hatta her gün devam eden boğuşma ve vuruşma ile geçirmektedirler. Başında Atakişi-zade adlı bir Türk kızile Arslan-zade adlı bir erkek talebe duran Türk grupu „İnternasyonal“ grupuna harp açmış bir vaziyettedir.

Pionerler kendilerini mümtaz bir vaziyette hissediyor, derslere devam etmiyorlar. Mekteplerde en fena okuyan talebe pionerler ve komsomollardır.

Aynı gazetesinin 8 Nisan tarihli nushasından öğreniyoruz ki:

Azerbaycan içtimaiyet ve iktisadiyat enistütüsünde, yalnız Şubat ayının 15 günü zarfında talebe 3.000 saata kadar ders bırakmıştır. Yüksek teknik mektebinde de vaziyet o merkeze imiş.

Talebe yurdunda yaşayan talebeler ahlaksızlık ve ayaşlıkla meşgul olmuşlar. Talebenin 50% nisbeti yatacak yere malik olmadıklarından, vakitlerini ve gecelerini mechul yerlerde geçiriyorlar.

9 Nisan tarihli „Genç İşçi“de okuyoruz, ki: Azerbaycan tip enistütüsünde, komsomol oldukları için kolhozlara gönderilmiş talebeler mektebe döndükleri zaman herkes onları „mashare“ ile karşılıyor, hatta müdderes Babayef bile:

— „Uşaklar, ispolkom (yani icraiye reisi — komiser) geldi, kalkın!“ diye alay ediyor.

En maraklısı ise komsomol teşkilatının bir rezalet yuvası olmasıdır. Rezalet ise komünist teşkilatının esas bütinesinde olduğundan temizlemek ile bir netice elde edilemiyor.

Gençliğin en ayak takımı, işte bu herkesin istihza mevzuu olan komsomollardır. Herkes bunlardan uzaklaşmakta ve kaçmaktan acıtır. Bilmeçburiye, hayatlarını kazanmak için bunlara ilithak etmiş olan-

lar bile uzaklaşıyorlar.

Komsomol teşkilatı içerisinde bulunan genç kızların vaziyeti de dikkata değer. 12 Nisan tarihli „Genç İşçi“ bu hususta bir kaç misal derç etmiştir.

Muallim olan bir genç komünist kız siyasi yoklama zaman verilen sorgulara: „Fahkikat neticesinde aslen orta halli köylü kız olduğum ve buna göre komünistlik kurslarına devam etmediğim anlaşılmıştır.“

Fatma-Nisa nam diğeri bir kızın ise, „sınıfı noksan“ yoktur. O yalnız bütün uslu ve kanunu dairesinde sevmiş, sevilmiş ve neticede bir Türk gençile evlenmiştir.

Fakat asıl „facia“ bundan sonra başlıyor. Fatma-Nisa evlendikten sonra „siyasi savat“ denilen komünistlik kurslarına devamdan boyun kaçırmıştır. Tabiatile bunun da sebepleri araştırılmış, nihayet Fatma-Nisa hanımın şimdi hayatta olmayan kayıttasın vaktile alverçisi olduğu „keşfedilmiştir.“

Mehmet kıızı Zarife ise ne snit, ne de aşkı „hiç bir sebep olmadan“ komünistlik derslerinde bıkışmış, disiplinle itaat etmişlerdini söylemiştir.

Kerim kıızı Töre hanım. — Muallimdir, komsomol teşkilatındadır. Anketinde bir yoksul kız olduğunı söylemiştir. Bununla beraber komünistlik derslerinden ve siyasi dernek içtimailerinden kaçmıştır. Sebebi araştırılınca, büyük bir „sni kasti“ meydana çıkmıştır. Anlaşılmıştır ki: astı inkilâba kadar alverçisi imiş, hatta bolshevik alverçihliği üstünde siyasi mahbus olarak yatan üç dayısı varmış.

Töre hanım 15 yıl evvelisine kadar, o derecede zengin imişler, ki 9 inekleri bile varmış.

Ali Beyli Töbhe hanım. — Muallimdir, komünist gençler birliğindedir. Bir müddet köyde mektep müdürü olmuş, şimdi de Bakü'da 7 yıllık mektep muallimlerindedir.

Siyasi savat kurslarına devam teklifini retetmiştir.

Tahkikat neticesinde anlaşılmıştır, ki gerek köyde iken, gerekse şehirde „komünistler yurdunda“ değil, kolcomaklardan kiraldıkları hususi odada kalıyormuş. Sonra da muhallif grupun başında duruyormuş.

Bütün bu tiplerle beraber genç komünistler teşkilatında casuslaşmış kızlar da vardır. Töre hanımın „geçmişini faş eden“ Hadice, bu kabildendir.

Müşterek Kafkasya cephesinde

Kafkasya konfederasyonu ve gençlik

Lehistan'da tahsilde bulunan „Kafkasya Talebeler Birliği“ idarehanemize, içtimai umumillerinde kabul edilmiş olan aşağıdaki kararnameyi göndermiştir.

Heyeti idare azası B. Bılatı (Dağlı), Rahim Zeynel-zade (Azeri) ve G. Zahariadze (Gürücü) tarafından imza edilen bu kararda deniliyor, ki:

„Kafkasya milli matbuatından, Kafkasya milletlerinin meşul siyasi teşkilatları tarafından konfederasyon misakı hazırlanmakta olduğunı öğrendik. Bu münasebetle biz Lehistan'daki „Kafkasya Talebeler Birliği“ bu teşebbüsü alkışlayarak en yakın zamanda ve bilatahir hayata tatbikini arzu ederiz.

Kafkasya milletleri, yalnız müşterek siyasi-iktisadi menfaatlere ve Rusya gibi müşterek kanlı bir düşmana malik değillerdir; Kafkasya milletleri bunlardan başka, müşterek tarihi geçmişe ve yalnız kendilerine has müşterek medeni kıymetlere dahi malik bulunuyorlar.

Bu serait içerisinde Kafkasya konfederasyonu misakının imzası, Kafkasya milletlerince oaktan beri mevcut olan mânevi yakınlığı siyaseten tebit etmiş olacak ve ona siyasi bir şekil verecektir.

Bu misak Kafkasya'nın milli kuvvetlerine kurtuluş mücadelesini daha çok sistemata etmek, daha sıkı birleşmelerine ve bu suretle müşterek kurtuluş gününü yaklaştırmaya olacaktır.

Lehistan'daki „Kafkasya Talebeler Birliği“, Kafkasya konfederasyonu misakının müteebbisleri olan Kafkasya milletlerinin

kurtuluş hareketi rahberlerini tebit eder. Yaşasın müstakil Kafkasya Cumhuriyeti!

Yaşasın müstakil konfederatif Kafkasya!

Kafkasya gençliğinin bu kararını „İstiklal“ bütün varlığı tebit eder ve izhar ettikleri temenniyyata candan istikrar eyler.

Her yerde ve her işe olduğu gibi Kafkasya milletlerinin istiklal, kurtuluş ve birliklerinde dahi mânevver gençliğin ön ayak olması tabiidir.

Kafkasya konfederasyonu fikrini derinleştirmek, umumileştirmek işinde gençliğin oynayacağı rol büyüktür.

Kafkasya birliğini kütleli, mânevi ve medeni bir temel üzerine kurmalız. Siyasi-iktisadi birlikler o zaman daha kuvvetli olur.

Kurtuluşumuz, varlığımız ve istiklalimiz demek olan bu birlik müsbet, müşterek medeni kıymetlerle takviye edilmelidir. Aldığımız malumatla göre Lehistan'daki „Kafkasya Talebe Birliği“ bu kararla da ıktita etmeyip bu fikri derinleştirmek ve aynı zamanda Kafkasya talebeler ve gençler arasında samimi yakınlığı takviye etmek maksadıyla bir sıra konferanslar vermeğe ve müşterek görüşler ve misamereler tertibine başlamıştır.

O cümleden olmak üzere yakında bir Kafkasya gecesini tertip edilecektir. Bu iş için seçilmiş olan heyet hazırlığını ikmal etmek üzere.

Başka mekmetlerdeki Kafkasya talebenin Lehistan'daki gençlerinin yolu ile gidip varlıklarını göstermelerini bekleriz.

İstiklâlcılar cephesinde

Şarkî Avrupa'da bir Türk federasyonu

„Promete“ cephesine giren Rusya'dan ayrılmak millerlet geçen yıl Rusya mahkûmî Finleri de kendi içerisinde aralar bir kat daha kuvvetlenmişlerdir. Bu Finler, malâm olduğu üzere, Şarkî Avrupa'nın şimalinde, Şimal buzlu denizi sahillerinde, Finlandiya hududundan Ural dağlarına kadar uzanmakta olarak, milli hususiyetleri Sovyetler tarafından bile nazara alınmış olan Kareliya, İngiriya ve Komî'den ibarettir.

Velikorusya'nın şimalle şarka doğru uzanan ve Türk ırkına mensup olan bu Finlerin şarkıdaki kısmını teşkil eden Komî, cempta Edil-Ural Türklerile birleşmektedir.

Bu vaziyet Fin kardeşlerimizin nazari dikkatini celbettirdiğini Finlerle Edil-Ural Türklerinin birleşerek Şarkî Avrupa'da Türk federasyonu adı altında müstakil bir devlet yaratmak fikrini uyandırmıştır.

Malâm olduğu gibi, Rusya mahkûmî millerlet birliğini ve müşterek cephesini temsil eden „Promete“ kulubu dınyanın her tarafında mevcut olduğu gibi, Finlandiya'da dahi bir şubeye maliktir.

Finlandiya âlim ve ricalinin teşkil etmiş ve ince „Promete“ isiminde bir gazeteleri dahi çıkmakta olan bu kuluba bütün rus mahkûmî olan millerlet Finlandiya'da bulunan mümessilleri dahi dahil bulunmaktadır. O cümleden Azerbaycan, Edil-Ural v. s. mümessilleri de vardır.

Mart ayının 23-ünde „Promete“ kulubunun İctisnagör şubesinde Komî Finlerinin mümessili L. Mescep, yukarıki mevzu etrafında çok kıymetli bir konferans vermiştir.

L. Mescep Komî Finlerinin tarihi, hayatı ve bugünkü vaziyetleri hakkında vesakile dayanarak çok etrafı malumat verdikten sonra Edil-Ural Türklerle aynı sardında olduğunı kaydettiği Fin-Uğru'lerin siyasi hareketlerine ve kurtuluş yolunda yapmaları mecburiyetinde oldukları tesriki mesaiye nakilikelam etmiş, demiştir, ki:

— „Bu milletlerin hürriyete doğru en kısa ve yakın yolları — birleşip müstakil federatif bir devlet yaratmalarından ibarettir.“

Teşekkül edecek bu federasyon gerek araziinin genişliği, gerekse nüfusu itibarile hayatiyeti ve mektepdir bir devlet olacaktır. Bu federasyon dınyanın her devletleri arasında layık bulunduğu bir yer işgal edilecektir.

Böyle bir devlet, büyük milletlerin siyasi mahaballiance de tam bir itina ve hürmetle karşılanacağına emin olu bilirdi.“

L. Mescep'in konferansı ve ortaya attığı çok mühim fikirler dinleyenler ve Prometeçiler tarafından takdirle karşılanmıştır. Herkes bu fikri çok yerinde ve zamanında meydana atılmış bir fikir buluyor ve „Promete“ milletlerinin faaliyetlerini bu istikamete çevirmelerini arzu ediyor.

Eğer bu fikir realize edilirse, Rusya'dan ayrılmış olan atan mahkûmî milletlerden, Kafkasyalılardan sonra Edil-Ural Türklerile Finler dahi sıkı siyasi bir bağlarla birleşmiş olacaktır.

Finlandiya gibi müsait bir muhite malik olan bu fikrin tahakkukunu candan arzu ederdik.

Şarkî Avrupa'da Türk federasyonu Velikorusya'ya şarktan ve şimaldan bir çember içerisinde alması olacak, cemptaki Ukrayna ve garptaki Finlandiya, Baltik boyu devletleri ve Lehistan'a beraber rus emperyalizmi için ölümlük olacaklardır.

Muhacirler arasında

İsmail Bey Gasprinski hakkında Tokyo'da bir konferans

Tokyo'da intişar eden „Yeni Japon Mobir“ (25 Mayıs) gazetesinin yazdığına göre, Tokyo'da yaşayan Türkler 1352nci İslâmî yıl başı münasebetile 26 Nisan'da yaptıkları milli bir merasimde „Tercüman“ gazetesinin 50 yıllığına dahil tesit etmiş, büyük İsmail Beyin ruhuna Kur'an okuması ve dualar kılmaslardı. Merasimde „Tercüman“ gazetesini hakkında tarihi malumat vermiş, İsmail Beyin yaptığı büyük milli inkilâp hürmetle yaz edilmiştir.

Verantwortlicher Redakteur: Ernst Gebhardt, Berlin
Druck: A. Wesemann, Berlin S. W. 11, Stresemannstraße 77
Verlag: M. E. Reuß-zade